

УДК 608.34:366.64

ДОСЛІДЖЕННЯ МАРКУВАННЯ ПРОДУКЦІЇ НА ПРЕДМЕТ ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНИХ ОРГАНІЗМІВ НА РИНКУ М. ЧЕРКАСИ

Мельник Т.О., к.б.н., доцент,

Свистун Т.В.

Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького

Каждый год количество продуктов, содержащих генетически модифицированные организмы, на рынке возрастает. Влияние таких продуктов на организм человека не изучено, поэтому актуальным является вопрос маркировки генетически модифицированных продуктов.

Нами было проведено исследование маркировки продуктов питания на рынке г. Черкассы на наличие или отсутствие в них генетически модифицированных организмов. Результаты исследования представлены в виде таблицы и проанализированы.

Every year the amount of products containing genetically modified organisms increases at the market. Such products influence on human organism has not been studied yet, that's why the question of the genetically modified products marking is actual now.

We have tested the nutrition labeling for the existence or the absence of genetically modified organisms at the markets of Cherkassy. Research results are presented in the tables and are analyzed.

Вступ. Генетично модифікованими є організми (далі – ГМО), генетичний матеріал яких змінювався не внаслідок відтворення та/або природної рекомбінації, а з використанням методів сучасної біотехнології [1].

Сьогодні проблема вживання продуктів, які містять ГМО, стає однією з пріоритетних, оскільки наслідки впливу ГМ-продуктів на організм людини не досліджені.

Найпоширенішими генетично модифікованими продуктами рослинного походження є соя, кукурудза, бавовник, рапс, картопля та інші.

У понад 35 країнах діють закони щодо обмеження імпорту та/або обов'язкового маркування продуктів харчування, які містять ГМ-інгредієнти. Члени ЄС одними з перших обмежили ввезення і встановили правила обов'язкового маркування. Пізніше аналогічні кроки здійснили такі потужні імпортери продукції, як Китай, Японія та Корея. В ЄС і Росії продукти і корми маркуються, якщо вміст ГМ-матеріалу в продуктах перевищує 0,9 відсотка, в Австралії та Японії – якщо перевищує 5 відсотків. Якщо вміст генетично-модифікованих організмів менший від цього показника, то це вважається технологічно випадковим потраплянням ГМО в продукцію. У США, Канаді та Аргентині така продукція не маркується зовсім [2].

В Україні обов'язкове маркування ГМ-продуктів відсутнє. Лише окремі виробники, за власною ініціативою, розміщують на етикетці інформацію про наявність або відсутність у продукті ГМО [3].

Метою нашої роботи є дослідження маркування продуктів харчування на ринку м. Черкаси щодо наявності або відсутності в них ГМО.

Законодавче регулювання маркування продуктів, що містять генетично модифіковані організми, в Європейському Союзі та Україні.

Вимоги до маркування генетично модифікованої продукції в Європейському Союзі

В Європейському Союзі продукти, які складаються, містять або отримані з ГМО, та зареєстровані відповідно до Директиви 2001/18/ЄС (частина С) або Регламенту 1829/2003, підлягають відстеженню і маркуванню згідно вимогам Регламентів 1829/2003 та 1830/2003.

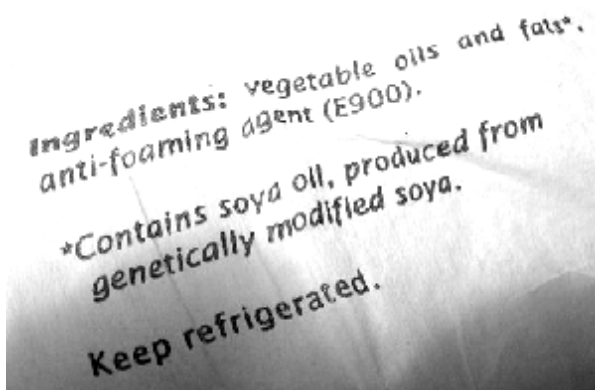
Такі продукти маркуються, якщо вміст ГМ-матеріалу в них перевищує 0,9 %. Маркування інформує споживачів продукту, дозволяючи їм роботи свідомий вибір. Виробники зазначають на етикетці: "Даний продукт містить генетично модифіковані організми" або "даний продукт містить генетично модифіковані (назва організму)" (рис. 1) [4].

Перетоплений жир

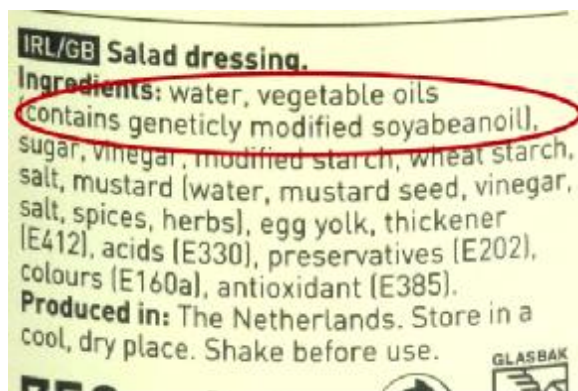
Маргарин

Сосва олія

Майонез

Салат

Рис. 1. Приклади маркування продуктів харчування в ЄС, які містять ГМО або вироблені з них

Вимоги до маркування генетично модифікованої продукції в Україні

На виконання Законів України "Про захист прав споживачів" та "Про дитяче харчування" і з метою гармонізації законодавства України з нормами Європейського Союзу Кабінет Міністрів України прийняв Постанову від 01.08.2007 р. № 985 "Питання обігу харчових продуктів, що містять генетично модифіковані організми та/або мікроорганізми". Постанова включала положення щодо обов'язкового маркування харчових продуктів, що містять генетично модифіковані організми та/або мікроорганізми в кількості більш як 0,9 %. Постанова мала набрати чинності з 1 листопада 2007 року, але вже 21 листопада 2007 року вона була скасована іншою постановою Кабінету Міністрів України № 1330 "Питання маркування сільськогосподарських товарів, вироблених із застосуванням генетично модифікованих організмів".

З урахуванням постанови Кабінету Міністрів України № 1330 та відповідно до Закону України "Про захист прав споживачів" Держспоживстандартом розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України "Питання маркування харчових продуктів, які містять генетично модифіковані організми або вироблені з їх використанням та вводяться в обіг". Проектом передбачається встановлення єдиних для виробників та постачальників правил і порядку маркування харчових продуктів і продовольчої сировини, що містять ГМО.

Держспоживстандартом також розроблено проект "Порядку маркування харчових продуктів, які містять генетично модифіковані організми або вироблені з їх використанням та вводяться в обіг".

Згідно з Порядком маркування харчових продуктів, які містять ГМО або вироблені з їх використанням (повністю або частково виготовлені з сільськогосподарської продукції, вміст ГМО в якій становив більше 0,9 %), здійснюється виробниками, постачальниками та продавцями шляхом нанесення відповідного напису:

- 1) у переліку інгредієнтів, з яких складається харчовий продукт, після кожного інгредієнта, що містить ГМО або вироблений з їх використанням, у дужках наводиться напис "вироблений з генетично модифікованого (назва організму)" або такий напис має наводитись у вигляді виноски до переліку інгредієнтів, позначивши зірочкою (*) інгредієнти, що містять ГМО або вироблені з їх використанням. Напис повинен бути надрукований таким самим шрифтом, як і перелік інгредієнтів;
- 2) для харчових продуктів, що містять один інгредієнт, напис "генетично модифікований" або "вироблений з генетично модифікованого (назва організму)" повинен наводитись після загальної назви харчового продукту тим самим шрифтом, що й назва.

Харчові продукти, які містять 0,9 або менше відсотків ГМО, маркуванню не підлягають, оскільки такий вміст вважається випадковим забрудненням або технічно неминучим.

Харчові продукти, які містять менше 0,1 % ГМО, можуть добровільно маркуватись виробниками, постачальниками або продавцями написом "Без ГМО" згідно з порядком, встановленим Кабінетом Міністрів України [5].

Організація дослідження. Для досягнення поставленої мети нами було проведено дослідження маркування продуктів харчування на ринку м. Черкаси щодо наявності або відсутності в них ГМО.

В процесі дослідження на жодному виді продукції ми не зустріли на етикетці інформацію про наявність в ньому ГМ-матеріалу.

Деякі види продуктів на етикетці містили інформацію про відсутність в них ГМ-матеріалу у вигляді написів "Без ГМО", "Не содержит ГМО", "Не содержит генетически модифицированного сырья". Перелік продуктів, маркованих подібним чином, наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Продукти на ринку м. Черкаси, у маркуванні яких вказано про відсутність ГМО

п/п	Назва продукту	Виробник
1	Крабові палички "Vici"	ТОВ "Вичюнай-Русь", Росія, Калінінградська обл., м. Советск, вул. Маяковського 3Б
2	Хлібці хрусткі "Хлібці-молодці"	ЗАТ "Молодець", 347715, Росія, Ростовська обл., с. Воронцівка, вул. 40 років Перемоги, буд. 1/1
3	Кава "Чорна карта" Преміум	ЗАТ "Фабрика "Золотые купола", 143080, Росія, Московська обл., Одинцовський р-н, с. Вніссок, буд. 32
4	Кава "Чорна карта" Еспрессо	ЗАТ "Фабрика "Золотые купола", 143080, Росія, Московська обл., Одинцовський р-н, с. Вніссок, буд. 32
5	Кава "Чорна карта" по-турецьки	ЗАТ "Фабрика "Золотые купола", 143080, Росія, Московська обл., Одинцовський р-н, с. Вніссок, буд. 32
6	Замінник цукру "Novasweet"	ТОВ "НоваПродукт АГ", 107497, Росія, м. Москва, вул. Амурська, буд. 3/1
7	Фруктоза "Novasweet"	ТОВ "НоваПродукт АГ", 107497, Росія, м. Москва, вул. Амурська, буд. 3/1
8	Соус томатний Сацебели ТМ "Дарсил"	ЗАТ "Дарсил", 140318, Росія, Московська обл., Єгор'євський р-н, с. Юрцеве, вул. Нова, буд. 299
9	Соус томатний ТМ "Кинто"	ЗАТ "Дарсил", 140318, Росія, Московська обл., Єгор'євський р-н, с. Юрцеве, вул. Нова, буд. 299
10	Соус ТМ "Geo Collection"	ЗАТ "Дарсил", 140318, Росія, Московська обл., Єгор'євський р-н, с. Юрцеве, вул. Нова, буд. 299
11	Діабетичне печиво "Милкана"	"ВДМ – Милкана" Болгарія
12	Вівсяні пластівці швидкого приготування "Кашка-минутка"	Промислова група "Кунцево", ВАТ "Харчовий комбінат "Вологодський", Росія, Вологодська обл., м. Кадников, вул. Механізаторів, 1
13	Кондитерські вироби "Конті"	ЗАТ "Виробниче об'єднання "Конті", 83100, Україна, м. Донецьк, бульв. Шевченка, 6/б

Продовження табл. 1

<i>Дитяче харчування</i>		
14	Дитяча молочна каша "Bebi"	Droga kolinska Tivilska industrrija, d.d., kolinska ulica 1, 1344, Ljubjana, Словенія.
15	Мюслі "Bebi junior"	Droga kolinska Tivilska industrrija, d.d., kolinska ulica 1, 1344, Ljubjana, Словенія
16	Дитяче харчування "Кроха" свинина з печінкою	ВАТ " Оршанський м'ясоконсервний комбінат", Республіка Білорусь. 211384, м. Орша, вул. Шкловська, 34
17	Дитяче пюре "Name"	АТ "Name", Чеська республіка, 68703, Бабіце
18	Дитяче гомогенізоване пюре "Nestle"	Nestle Finland Ltd, Fin – 02150, Еспоо, Кейласатама 5, Фінляндія
19	Суша молочна суміш з пребіотиком "Nestle Nestogen"	Nestle Suisse S. A., CH-1800, Bebe, a/c 352, Швейцарія
20	Спрей-замінник грудного молока "Бона"	Nestle Nederland L. V. NL 1112, ТА Д'ємен, Д'ємермере, Нідерланди; фабрика в м. Нанспіт, NL-8071, вул.
21	Каша "Nestle"	Nestle Espana S. A., вул. Паїсес Каталонес, 25-51 ES-08950, Есплугуес де Ломбрегат (Барселона), Іспанія
22	Каша "Винни"	Група компаній "Нутритек", ЗАТ "Продукты Зауралья", 453833, Росія, Башкорстан, м. Сібай, Східне шосе, 1/5

Отже, на 22 видах продуктів харчування, в тому числі 9 видах продуктів дитячого харчування, ми знайшли інформацію про відсутність в них ГМО.

11 продуктів були виробництва Росії, з них 8 – Московської області; 2 – Словенії; 1 – України; 1 – Білорусі; 1 – Болгарії, 1 – Чеської республіки; 1 – Іспанії, 1 – Фінляндії; 1 – Швейцарії; 1 – Нідерландів; 1 – Іспанії.

Висновки. У понад 35 країнах встановлені правила обов'язкового маркування продуктів харчування, які містять ГМ-інгредієнти, зокрема, в ЄС, Росії, Китаї, Японії, Кореї, Австралії.

В Україні обов'язкове маркування генетично модифікованих продуктів відсутнє.

В результаті дослідження маркування продуктів харчування на ринку м. Черкаси на предмет ГМО на жодному виді продукції ми не зустріли на етикетці інформацію про наявність в ньому ГМ-матеріалу.

На 22 видах продуктів харчування на етикетці містилася інформація про відсутність в них ГМ-матеріалу, половина з цих продуктів була виробництва Росії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Генетически модифицированные организмы и обеспечение биологической безопасности. – Кишинев: Экоспектр-Бендеры, 2007. – 60 с.
2. James, Clive. 2007. Global Status of Commercialized Biotech/GM Crops: 2007. ISAAA Brief No. 37. ISAAA: Ithaca, NY.
3. Состояние сельскохозяйственной биотехнологии и биобезопасности на Украине // ФАО-БиотехНовости-Ру. – 2006. – № 4. – С. 3.
4. EU policy on biotechnology. European Commission Environment DG. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2006.
5. http://www.dssu.gov.ua/control/uk/publish/article/main?art_id=102980&cat_id=102968.